

" Поховайте та вставайте,
кайдани поріте,
і вражля злою кровю
волю окупіте ! "

" Все йде-все минає і край немає ". Чоловік вмирає і перестав бути, зате не минають так швидко діла його духа, не минає пам'ять про нього, а линається між людьми осталими в живих. Хто довершить великих діл, незвичайних, то пам'ять про нього іде від "рода в рід" - а кожний рік ще довго поминають його.

Кожного року в місяці березні, як в річницю уродин так і смерті - скрізь по містах і селах України і за далекими морями Америки уриває наш нарід святочні ~~смертні~~ на спомин свого найбільшого поета і мученика за волю, що став найрадішим сином безталанної розшматованої ворогами - української землі, на спомин генія Українського слова Тараса Шевченка. Можна сліпо сказати, що жоден поет у свого народу не зазнає такої пошани як у нас Шевченко.

Роковини кобзареві смерті стали всенародним святом - національним святом. А причиною того в те, що Шевченко це кість з народної кисти, що він виспівав у своїх безсмертних творах все горе, болі рідного краю. Це борець, який дав Україні не тільки гідні вірші, а дав ціле своє життя від молодості до старості. За свої ідеї за свої думки, які він так сміливо і так щиро розкрив перед земляками, він страждав на заслання, а воно зруйнувало його життя. Нас учить історія про життя князів, гетьманів, королів, а Шевченко це наш князь, гетьман, король, це кошовий хоч не мав війська, тільки любов у серці - і не мав зброї тільки могутнє слово. Його слово це з євангеліє наше, книга нашого болю і радості, розради й потіхи, гніву і картання.... Високі ідеали добра, протест проти всякого поневолення, беззастенливо пристрасна любов до свого рідного, до своєї Нації, глибоке розуміння найтонших почуттів людської душі, все це прибране в чудову своєрідну форму - це все промовляє до серця народу і робить Шевченка генієм, а його твори стали найбільш любимі.

Непоборне слово поета, що з великої душі його вишло, великої сили було воно, бо душа його "вогненно говорила". Тому й слово "пламенне" взялось і криком пронеслось по всій Україні, по намії-не своїй землі. Було це слово нове і не диво, що людям серце розтопило.

Проти кривди соціальної голосило це нове слово гарний протест проти гніву національного повстання воно. За вольний лід у вольній Україні стояв Шевченко, сімь волю нову хотів він бачити у своїй рідній державі. І незвичайної сили і відваги були ці слова висказані поетом. Ніхто так як він безпощадно і сміло не таврував тої "неправди і неволі", що обсіли Україну, огненними словами, таврує він запродавців, рекегатів, що пішли на службу гнобителям. Добрий, незломний, а думав повтов любові і щирости Шевченко ніколи не знав прощення ворогам рідної України і був в своїх патхнених поєвіях "обличителем жорстоких лавей неситих" що пили кров з народу і топтали його національні і людські права. Він мобілізував коло себе земляків і кидав їм кличі: "Вставайте! Кайдани порвіте і вражля злою кровю волю окупіте! Закликає пожертвувати для України все своє особисте щастя, каказував всім любити її" "Любіть її во всім, а в тяжку останню минуту, за Неї душу положіть".

Він був поетом, мистиком національної кривди, співдем боротьби за визволення-я. Сам він дивився на свої поезії, що з них

" Зіздуть, виростуть нові обоводи, рознакакають погане, гниле серце, трудно, і вицідять сукровату і налять живої козацької тої крові, чистої, святої ". Крові, яка зродить нових борців, за честь, за славу, за Україну. І ця його надія не завела. Його - "Кобзар" розбудив Україну, і став для нас ніколи не висихаючим джерелом національної свідомості. Кидав Шевченко питання: "Що ми? Чий сини? Яких батьків? Ким, за що закуті? ". І рівноча-

сно давав на це відповідь: Поставайте, каждани порвіте !" Розкривав нам очі і поривав до боротьби.

Безсильний був повсякчасний уряд спинити український рух. От здається, зробилася з України сажа могила, а над нею орел чорний, двоголовий російський орел сторожем літає.... здається минуло усе... Але минуло та жє пропало. Даремні заходи. Ні ту... ні там не вдається москалям загасити того вогню, що запалив його Шевченко в наших серцях.

" Борітеся - поборете " - кличе до нас поет. Ідім же за його закликом, гуртуймося,єднаймося, збираймо свої сили, щоб одностайно встати, велика бо хвилина наближається. Рімається доля України. І горе тим проклятим усобицям як казав поет, що в таку неувичайну хвилину " між собою гризуться ", замість дбати про рятуючу батьківщину.

" Мов пси гризуться брати з братами і не скаженуться ". Горе тим патріотам, що за шмат гнилої ковбаси за пів фунта масла, продають рідну матір Україну, торгують народною справою, горе всім донощикам, фарисеям, руїнікам, що свідомо чи несвідомо стають понерек великого діла, визволення України. Про таких Шевченко пише: Ох, якби то сталося, щоб ви не вертались, щоб там і здикали де ви поросли ! Не плакайте діти, мати не рідалаб, не чулиб у бога вашої хули ". І грозив їм поет, кликав до них: " Скаженіться, будьте люди, бо лихо, вам буде і всуди вас найде правда .. мета .. і на віки проклинетеся своїми синами ".

Не в княжих замках, не в панських палатах, родився той, що став гордошам цілого народу,, і під курною сільською стріхою, сповитю тьмов темноти і приваленог важким гнетом панщини, кріпачтва. Тарас Шевченко родився 9 березня 1814 р. в селі Моринцях, Київської області, Звенигородського повіту, де його родичі були кріпачами Енгельгарда. По якимсь часі переноситься його сім'я до сусіднього села Кирилівки. І тут і там дуже важко жилося, через нужду хата обгорнулася в пекло. Важка панщина звалює з ніг Тарасову маму, тоді, коли йому було тільки 9 літ. Повдовілий батько остався із 6 дітьми сиротами, недолітками,, отже мусить скоро вдруге оженитись. В сім'ю приходить недобра насута, де й з своїми 3 дітьми і в хаті настає ще поганіше. Через 2 роки остає Тарас на 11 році життя круглим сиротою, бо трагить батька. Пішов Тарас тепер по світі, плавав тай людей жукав, щоб добра навчили, а тимчасом треба було збивати ноги за грохадськими стадами безрог і овець, а вітак зносити побої і знущання від недобрих панів диянів, в яких хотів навчитися малювання та передовсім писань, до чого почував найбільшу охоту, від молодості. Колиж остало чю найшов такого майяра, що справді хотів його взяти на науку,. Вперше бачив в аснв його молоде життя кріпачий стан. Без дозволу діда не смів кріпак його вчитися, а місто дати йому такий дозвіл управитель Енгельгарда забрав Тараса в козаки. Однак нудьгує козачок у панській пролохій, ждучи поки пан покличе, виймає кусень пан перу й малює. І за це приймлось потерпіти через люті побої, але все таки добився Тарас до того, що за порадою панських приятелів дозволено йому вчитись малювання. Панові краде було нати кріпака майярем, чим простив козачком. Незабаром пови кохнеться Тарас в Петер бурзі із майяром - земляком Соменком, а відтак звертає на себе незвичайну увагу передових мужів у Петербурзі, великого російського майяра Брюнова і постать Луковського. Вони й подбали про те, що за ціну 2.500 рублів викуплено його із панської неволі. Тоді Тарасові було 25 літ. Да хвиля була чи не тайкрадом життя і вирівнала мабуть велику частину терпіння, важкої безпросвітної молодості. Незабаром стає Шевченко вчитись малювання в "Академії художників ", дебо найвишій школі майярській, а поруч із тим починає складати поєми свої вірші - думи за карі оченята, за чорні брови, за свою молодість, за дівоче нещасне кохання, та за козацьку славу занепащену своїми перервотнями. За порадою товаришів зібрав Тарас свої вірші в одну книжечку і видає друком в Петербурзі 1840 р. під заголовком " Кобзар ", що відразу добула широку славу по всій Україні. В рік пізніше видає поему " Гайдамака " де описує страшні часи гайдамацької різні

169

на Україні 1768 р. Незабаром дістає диплом укінчення "Малювальної Академії" і оселяється в Києві на становищі при комісії, яка займалася збірками старих пам'яток давнього будівництва і малювництва. У цей час написав Тарас свої найкращі твори як "Сон", "Кавказ", "Послання", "Розкрита мораль", "І пам'ять".

Голосна та свідлива пісня народнього кобзаря - пророка, якому кріпацтво зруйнувало весь "молодечий" вік, творить між холоддю раз то більше щирих сердець до народу і вони заскочують тайне "Кирило Методієвське Зрацтво", щоб прогнати тьму неволі і кривди. Перед доносом студента Петрова - викриває уряд це товариство і всіх членів ув'язнює - в осередки на заслання, де потрапав і Тарас. Заборонено йому писати і малювати. Та не падає він духом. Надслужує вістком з України. На другий донос, що Тарас малює порохосей поно до Ново Петровського форту де перебував ще 7 років - де годі було писати щонебудь по українськи. Наближалась тоді нова доба Росії. Прийшла війна з Туреччиною, вимав цар Микола I, а приходить Александер II. Тарасові повернено волю. Вертає посвільний на Україну, де над Дністром забавляв купити собі хату і одружитися, що йому не довелося. В той час викуплює свою рідню з кріпацтва.

Здоров'я підірване турмою став мороз поганіше так що 10 березня 1861 р. не стало Тараса між живими, не довелося йому навіть почути про те, за що він боровся і терпів ціле життя, стало довершенням ділом, що цар Александер зніс кріпацтво.

І закінчилося довгостраданнє життя поета, справжня і безупинна боротьба. На 47 літ був він 24 роки кріпаком, 10 літ стояв у диким кіргізьським степу. 9 років між виволоченням а засланням уживав правдивої свободи, а вернувши з Новопетровська три з половиною років під гострим поліцейським наглядом. Такого трагічного життя не мав ні один поет на ділу вельмику кулю.

Похоронили поета по його волі "серед степу широкого" над Дніпром біля Канева на Чернечій Горі, яка дістала нову назву Тарасової. Не стало Тараса, перестало битися серце країни і пішов смуток великий по всій нашій землі, по всій слов'янщині. На перших похоронах в Петербурзі виголошено 9 промов в мовах: українській, російській і польській. Залізний хрест піднявся в гору. А такий сильний, що ніякий вихор йому нестримний. Він цілі віки стоятиме і благословитиме розлогі поля і український народ, що обливає кров'ю і потом ті ниви і востить твердий ґрунт у світле майбутнє. Далеким, далекий вид з тої могилки на лівий беріг Дніпра, а ще далі видно той хрест на Тарасовій горі. На такий епопеї спер Тарас свою працю на народ. Залізна вкотремість, безупинна праця не дадуть нас нікому знищити і ніякі утиски не смирять нас, поки не встане Слава України.

Здавалосьби, що тепер можна вернути народньої волі полишити в спокон тлінні останки Шевченка. Але ні! пам'ять доносил, що на Тарасовій могилі збираться потайки селяне, щоб ладитись до різнї панів і жидів. Набрихвано навіть, що в могилі кісто помершого поета поховано нозі.

Не нозі вказовано в великій могилі над Дніпром, а творця найкращих українських думок, які будили сонних, воскресили завмерлих вже для свого народу синів. Слава Тарасова пішла світанки, його твори переводяться на всі мови, бо в них могутнім джерелом бє бажання життя, волі і гряде для всіх новою волі і некривдженних.

Наш нарід зуміє заманувати пам'ять Тараса, службов для Нації, для своїх братів, для рідного краю, щоб настав вже раз для цілого народу нашого великий день Святої Волі.